

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
VIEŠOJO VALDYMO GRUPĖ
STRATEGINIO PLANAVIMO IR STEBĖSENOS GRUPĖDĖL NACIONALINĖS DARBOTVARKĖS KORUPCIJOS PREVENCIJOS KLAUSIMAIŠ
2022-2033 METAMS PROJEKTO (TOLIAU – PROJEKTAS)

(TAP-21-1230(2); TAIS NR. 21-25472(3))

2021-12-14 Nr. NV-3270

Vilnius

Projekto rengėjas: Teisingumo ministerija.

Projekto tikslas: Projektas parengtas siekiant įgyvendinti esminius pokyčius mažinant korupciją, nuosekliai ir kompleksiskai valstybėje formuoti korupcijai atsparią aplinką viešajame ir privačiame sektoriuose. Projektu modeliuojant poveikį visuomenės brandai, ekonomikai, valstybės valdymui ir teisingumui, bus prisidedama prie nacionalinio saugumo interesų užtikrinimo.

Dabartinė situacija:

Šiuo metu galioja ir yra įgyvendinama Lietuvos Respublikos nacionalinė kovos su korupcija 2015–2025 metų programa (programoje nustatytos svarbiausios kovos su korupcija kryptys ir priemonės 2015–2025 m.), patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2015 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. XII-1537 „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 m. programos pavirtinimo“, taip pat vykdomas šios programos įgyvendinimo 2020–2022 metų tarpinstitucinis veiklos planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. lapkričio 4 d. nutarimu Nr. 1232 „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos įgyvendinimo 2020–2022 metų tarpinstitucinio veiklos plano patvirtinimo“.

Šiuo metu galiojančioje Nacionalinio saugumo strategijoje patvirtintoje Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. gegužės 28 nutarimu Nr. IX-907 14.12 punktas pabrėžia, kad korupcijos reiškinio paplitimas šalies viešajame sektoriuje, ekonomikoje ir versle, galintis kenkti teisėtiems asmenų ir valstybės interesams, kompromituoti įstatymo viršenybės principą, mažinti piliečių tikėjimą demokratijos vertybėmis, demokratinėmis valdžios institucijomis ir mažinti valstybės patrauklumą užsienio investuotojams tai taip pat keliantis grėsmę nacionaliniam saugumui.

Nacionalinio saugumo strategijos projekte keičiančiame anksčiau minėtą strategiją numatoma kurti korupcijai atsparią aplinką valstybėje, užtikrinti veiksmingą korupcijos kontrolę, apsaugoti valstybės interesus nuo galimos korupcijos, įskaitant ir korupcijos kaip priešiško veikimo įrankio, įtakos; formuoti valstybės institucijų, verslo ir visuomenės antikorpucines nuostatas ir didinti antikorpucines kompetencijas, siekiant mažinti dėl korupcijos kylantį nepasitikėjimą tarp valstybės ir piliečių – išskirti kaip savarankiški uždaviniai, greta kitų, skirti užtikrinti vieną iš nacionalinio saugumo prioritetų - valstybės ir visuomenės atsparumą.

Atkreiptinas dėmesys, kad per 2015-2019 m. Programos įgyvendinimo laikotarpį pasiekti tik 7 iš 14 numatytų pasiekti rodiklių. Vertinant 2020 m. laikotarpį (už 2021 m. duomenų dar nėra) situacija prastesnė – iš numatytų 13 rodiklių pasiekti tik trys.

Tačiau vertinant Lietuvos antikorpucinės aplinkos pokyčius 2015–2020 m. laikotarpiu, pastebėta, kad:

- šioje srityje valstybės rodikliai artėja prie ES narių vidutinių vertinimų;
- Pasaulio banko tyrime „Pasauliniai valdymo rodikliai“ Lietuvai skirtas korupcijos kontrolės rodiklio įvertis siekė 71 balą ir buvo septyniais balais žemesnis nei vidutiniškai ES valstybėse, o 2019 m. rodiklis siekė 75 balus ir nuo ES vidurkio skyrėsi tik 2 balais;
- „Transparency International“ tyrime „Korupcijos suvokimo indeksas“ Lietuvos atotrūkis nuo ES valstybių 2016 m. siekė 6 balus, 2020 m. – 4 balus;
- Vertinamu laikotarpiu reikšmingai sumažėjo kyšininkavimo patirtis - tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis“ duomenimis, per 2020 m. kyšių teko duoti 9 proc. gyventojų, t. y. 2,7 karto mažiau nei 2014 m. Europos komisijos verslo įmonių apklausos duomenimis, tvarkant verslo

reikalus tikimybė susidurti su kyšio prievartavimu sumažėjo 3 kartus (2015 m. – 21 proc., 2019 m. – 7 proc.), o korupcijos kaip kliūtis vykdant verslą vertinimas sumenko beveik du kartus (2015 m. – 28 proc., 2020 m. – 15 proc.).

Posityvūs pokyčiai stebimi valstybės tarnautojų antikorupciniame potenciale – apie korupciją nusiteikusių pranešti tarnautojų padaugėjo 24 proc. ir 2020 m. sudarė 53 proc., o norinčiųjų dalyvauti antikorupcinėje veikloje dalis išaugo 6 proc. ir 2020 m. siekė 28 proc.

Kartu svarbu pažymėti, kad:

- Lietuvoje korupciją toleruoja 44 proc. gyventojų. Tai yra 8 aukščiausias rodiklis kalbant apie ES valstybes nares ir ši problema turi būti sprendžiama;

- Nemaža dalis įmonių vadovų linkę toleruoti korupciją, trūksta antikorupcinių mechanizmų diegimo privačiame sektoriuje;

- Valstybės tarnautojų antikorupcinis potencialas yra aukštesnis nei gyventojų ar verslo atstovų: apie korupciją nusiteikę pranešti pusė (53 proc.) su ja susiduriančių valstybės tarnautojų it tokią tendenciją dera išlaikyti;

- Tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis 2020“ duomenimis, 23 proc. Lietuvos gyventojų, 15 proc. įmonių vadovų ir 23 proc. valstybės tarnautojų nuomone, netobuli įstatymai, teisinio reguliavimo spragos yra labai rimta problema, kelianti korupcijos riziką;

- Nepotizmas ir politinių partijų narių protegavimas gyventojų, įmonių vadovų ir valstybės tarnautojų yra priskiriama prie labiausiai paplitusių korupcijos formų Lietuvoje;

- „Eurobarometro“ duomenimis, Lietuva yra viena iš valstybių, kuriose vyrauja nuomonė, kad pernelyg artimi verslo ir politikų ryšiai lemia korupciją šalyje (taip mano 86 proc. (2017 m. – 87 proc., 2013 m. – 85 proc.) respondentų Lietuvoje, o tai yra 4 aukščiausias rodiklis kalbant apie ES valstybes.

- Net 37 proc. apklaustų Lietuvos įmonių, dalyvaujančių viešuosiuose pirkimuose, nurodė, kad per pastaruosius trejus metus korupcija joms sutrukdė laimėti viešojo pirkimo konkursą.

- Tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis 2020“ duomenimis, 24 proc. gyventojų atskleidė, kad pasinaudojo naudingais ryšiais tam, kad viešoji paslauga būtų atlikta kokybiškiau arba greičiau.

Atkreiptinas dėmesys, kad STT tyrimai, tame tarpe ir ikiteisminiai akivaizdžiai demonstruoja problemas teisingumo vykdyme plačiąja prasme.

Nuo 2017 m. mažėja registruotų atvejų, susijusių su korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų darymu, tačiau daugėja sunkių korupcinių nusikaltimų, o tyrime „Lietuvos korupcijos žemėlapis“ valstybės tarnautojų svarbiausia nurodyta kyšio ėmimo pateisinimo priežastis – retas baudžiamumas už korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas.

Sudėtingas ir didelių sąnaudų reikalaujantis baudžiamasis procesas kai kuriais atvejais neužtikrina veiksmingo ir nesuvėluoto atsakomybės neišvengiamumo principo taikymo. Ilgai trunkantis procesas nedidina ir visuomenės pasitikėjimo teisingumu. Baudžiamojo persekiojimo efektyvumas (įskaitant kriminalinę žvalgybą) turi būti didinamas.

Projekto esmė:

Projektas parengtas atsižvelgiant į Valstybės pažangos strategiją „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“, 2021–2030 m. nacionalinį pažangos planą, Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų, Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymus, tarptautinės teisės aktų kovos su korupcija srityje nuostatas bei įgyvendinant 2021 m. sausio 1 d. įsigaliojusio naujos redakcijos Strateginio valdymo įstatymo 25 straipsnio 5 dalį.

Projektas pakeis Lietuvos Respublikos nacionalinę kovos su korupcija 2015–2025 m. programą, užtikrins jos tęstinumą bei įgyvendins kokybinę antikorupcinę politikos pokytį formuojant korupcijai atsparią aplinką valstybėje.

Projektas yra ilgalaikis (12 metų) strateginio lygmens planavimo dokumentas, kuriame numatyti šalies antikorupcinės politikos ir pažangos tikslai bei uždaviniai.

Projekto strateginis tikslas – sukurti korupcijai atsparią aplinką viešajame ir privačiuose sektoriuose. Užsibrėžto tikslo bus siekiama trimis kryptimis:

- formuoti antikorupcines nuostatas ir plėtoti antikorupcines kompetencijas;

- siekti tvarių, neteisėtai įtakai atsparių politinių, valdymo, administracinių ir finansinių, sprendimų bei kokybiškų viešųjų ir administracinių paslaugų;

- siekti veiksmingos korupcijos kontrolės ir nešališko, objektyvaus teisingumo vykdymo bei teisės viršenybės užtikrinimo.

Projekto kiekviena kryptis turi jai priskirtus uždavinius (viso 19 uždavinių) ir jiems įgyvendinti siektinus 25 poveikio rodiklius. Projekto įgyvendinimui bus rengiami keturių metų planai:

2022–2025 m., 2026–2029 m. ir 2030–2033 m., kuriuos tvirtins Vyriausybė.

Derinimas: Projektas paskelbtas Lietuvos Respublikos Seimo teisės aktų informacinės sistemos (TAIS) Projektų registravimo posistemėje.

Projektas nustatyta tvarka derintas su susijusiomis valstybinėmis institucijomis ir įstaigomis, asocijuotomis savivaldos ir nevyriausybinių sektoriaus, veikiančio skaidrumo didinimo srityje, organizacijomis. Su Projektui pastabų nepateikusiomis institucijomis buvo organizuojami papildomi pasitarimai, kuriose šių institucijų atstovai teikė pastabas ir pasiūlymus. Institucijų pastabos, į kurias nebuvo atsižvelgta ar atsižvelgta iš dalies, įvertintos ir suderintos 2021 m. rugpjūčio 30 d. bendrame institucijų pasitarime.

Projektas kartu su Lietuvos Respublikos Vyriausybės protokolinio sprendimo projektu „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo nutarimo „Dėl Nacionalinės darbotvarkės korupcijos prevencijos klausimais 2022–2033 metams patvirtinimo“ pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui“, 2021 m. gruodžio 7 d. svarstytas Tarpinstituciniame pasitarime. Teisingumo ministerijai kartu su Specialiųjų tyrimų tarnyba pasiūlyta parengti Projekto pristatymo pranešimą, atsižvelgus į Vyriausybės kanclerės siūlymą pateikti analizę dėl dabartinės situacijos ir problematikos korupcijos prevencijos srityje bei nurodyti sprendimus, leisiančius pasiekti užsibrėžtų rodiklių.

Atitikties Vyriausybės programai. Projektas neprieštarauja Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės veiklos programos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisės aktams, notifikuotiems Europos Komisijai.

Dalykinio vertinimo išvada. Siūlome svarstyti Projektą Vyriausybės posėdyje.

Viešojo valdymo grupės vyresnysis patarėjas

Artūras Norkevičius

Strateginio planavimo ir stebėsenos grupės patarėja

Jūratė Martinonienė